

Badó Attila-Márki Dávid

Bírósági igazgatás Horvátországban¹

Igazgatás jellege: vegyes

Az igazgatásban részt vevők:

Az Állami Igazságszolgáltató Tanács (ÁIT) az Alkotmány 121. cikkelye értelmében önálló és független szerv, amely garantálja a Horvát Köztársaság igazságszolgáltatásának függetlenségét és önállóságát. Önállóan dönt a bírák és a bírósági elnökök (kivéve a Legfelsőbb Bíróság elnökét) kinevezése, előrelépése, áthelyezése, felmentése kérdésekben, a fegyelmi eljárásokban, törődik a bírák és az igazságszolgáltatásban foglalkoztatottak továbbképzéséről.² Tizenegy tagja van, kik közül hét bíró, két jogész professzor és két országgyűlési képviselő (az egyik kormánypárti, a másik ellenzéki), akiket négy éves mandátumra választják, egyszer újraválaszthatók. A bíróságok elnökei nem lehetnek az ÁIT tagjai. Az ÁIT elnökét a tagok maguk választják meg soraikból.

- Az **összetételét** részletesebben szabályozza a legutóbbi 2018. szeptember 1. óta hatályos törvénymódosítás 4. §. rögzítve, hogy a bírák soraiból választott tagok: a LB két bírója, a magasabb szintű bíróságok (egy bírója, a megyei bíróságok három bírója és az elsőfokú (általában járási) bíróságok egy bírója.³ Az ÁIT-be megválasztott bírák csökkentett körű munkafeladatot látnak el a bíróságaikon: a Tanács elnökének 75%-kal, a Tanács tagjainak pedig 20%-kal.
- Az ÁIT-ba megválasztandó bírák választási eljárását a Jelölő Bizottság kezdeményezi. Ennek a bizottságnak az öt tagját öt éves mandátumra az LB ÁLTALÁNOS ÜLÉSE (tagjai: az LB összes bírója, a magas bíróságok és megyei bíróságok bírái) nevezi ki, akként, hogy abban két LB bíró és három magas bírósági bíró kap kinevezést.
- A Jelölő Bizottság jelölési eljárását követően sor kerül a választásra. Az ÁIT-ba megválasztott *elsőfokú bírót* valamennyi elsőfokú bíró szavazata alapján választják meg, éppígy történik a választás a *megyei bírák, a magas bíróságok bírái* és az *LB* jelöltjei esetében. A *jogászprofesszorok* esetében választásra jogosultak a horvátországi Jogi Karok professzorai, a *parlamentari képviselőket* pedig a horvát országgyűlés képviselői választják meg.
- A megválasztott ÁIT tagjai esküt tesznek a LB elnöke előtt. Az ÁIT tagjai egymás között négy éves mandátumra megválasztják az elnököt (csakis bíró lehet) és az alelnököt.
- A bírák kinevezésénél az ÁIT köteles ügyelni arra, hogy képviseltetve legyenek a nemzeti kisebbségek soraiból származók is a nemzeti kisebbségek jogairól szóló alkotmányos törvényben rögzítettekkel összhangban (50. §).
- Megyei bírává való kinevezéséhez tíz éves igazságszolgáltatásban töltött munkatapasztalat szükséges, a Magas Kihágási, a Magas Büntetőügyi, a Magas Kereskedelmi (Cégbíróság) és a Magas Közigazgatási Bíróság bírájává való kinevezéshez pedig tizenkét éves tapasztalat. Végül a LB bírói kinevezéshez szükséges

¹ Készült az Igazságügyi Minisztérium és a 120693 számú, „A pártatlanság biztosítása az igazságszolgáltatásban” című OTKA kutatás támogatásával

² Ustav Republike Hrvatske. Pročišćeni tekst. Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

³ Zakon o Državnom sudbenom vijeću. Pročišćeni tekst zakona. Narodne novine 116/10, 57/11, 130/11, 13/13, 28/13, 82/15, 67/18. <https://www.zakon.hr/z/127/Zakon-o-Državnom-sudbenom-vijeću>.

a 15 éves bírói tapasztalat, vagy ügyvéd, közjegyző, jogászprofesszor esetében az igazságszolgáltatási vizsga megszerzését követő 15 éves tapasztalat, illetve kimagasló tudású jogász esetén 20 év munkatapasztalat és tudományos munkásság.

- Az ÁIT előtti fegyelmi eljárást kezdeményezheti: az adott bíróság elnöke, a bírósági igazgatást végző személy, a közvetlenül felettes bíróság elnöke, az LB elnöke, az illetékes bírósági tanács és az igazságszolgáltatási miniszter.

Igazságügyi igazgatás az Igazságügyi Minisztérium jogosítványa, amelyet a bíróságok elnökével együttműködve végez. Ennek keretében az igazságügy miniszternek joga van megszüntetni, hatályon kívül helyezni vagy megsemmisíteni bármelyik törvénytelen igazgatási rendelkezést (71. §). A miniszter fogadja el a bírósági szabályzatot, amely rögzíti a bíróságok szervezetét és ügyvitelét, meghatározza az egyes bíróságokon ítélkező bírák számát. A bírák nyilvántartását vezeti, bármilyen adatot bekérhet, egyes perekről is kikérheti a magyarázatot az ítélkező bírótól.

Igazságügyi miniszter

Amennyiben a bíróságokon nyugdíjazás vagy más okok miatt kiüresedik egy hely a miniszter (két éves intervallumra) **programot dolgoz** ki és abban szabályozza, hogy melyik bíróságon kell majd pályázatot kiírni. Szintén szabályzattal bírói továbbképzési programot dolgoz ki. Ez a bírói igazgatási feladatokra vonatkozik, a bírák kötelesek a továbbképzésben részt venni a bírósági elnökök pedig kötelesek erre ügyelni. A továbbképzést a zágrábi Igazságszolgáltatási Akadémia végzi.

A minisztérium **ellenőrzi** az igazságügyi igazgatási feladatok elvégzését.

A módosított Bíróságokról szóló Törvény 17. § rögzíti annak a lehetőségét, hogy az igazságügyi miniszter szabályzatával írja elő a bírósági közigazgatás egyes feladatainak elvégzési módját, melyeket a minisztérium ellenőriz. A miniszter jogosult létrehozni a bíróságok szervezésével kapcsolatos kérdésekben szinte minden döntést.

A miniszter jogosult szabályzatával előírni az egyes igazgatási feladatok elvégzésének módját (29. §). A bíróság elnöke a bírói funkció mellett a bíróság igazgatását is végzi. A 20 bírónál nagyobb bíróságoknál az elnök csak az igazgatást végzi. Munkáját a bírósági igazgató (hivatalosan: bírói igazgatás vezetője) segíti illetve az alelnök. A felettes bíróság elnöke gyakorolja felette a bírósági igazgatás feladatait. Az Lb elnöke a bírósági igazgatás legmagasabb szerve.

A **bíróság elnöke** folyamatosan köteles részt venni az igazgatási továbbképzésekben. A bíróság munkájáról és minden fontos kérdéssel köteles értesíteni a felettes bíróságot és az igazságügyi minisztert. Felelős a bíróság igazgatásáért. Január 31-ig köteles jelentést tenni a munkáról a felletőbb bíróságnak, az LB-nek, az IM-nek és az ÁIT-nak (32-33. §).

A **bírói igazgatás vezetője** foglalkoztatására kerül sor a 15 bírónál nagyobb bíróságoknál. Jogász vagy közgazdász végzettségű, öt éves munkatapasztalattal rendelkezik). Munkájáért a bíróság elnökének felel. (35. §).

Az 50 bírónál nagyobb bíróságokon (az LB, a Magas Bíróságok és a nagyobb megyei bíróságok) külön osztály megalakítására kerül sor. Feladata az EU Bíróság, az EU jogszabályok és a joggyakorlat tanulmányozása és a bírácnak segítség nyújtása ezekben a kérdésekben (41. §).

Legfelsőbb Bíróság

Az LB szerepének erősítése összhangban áll a GRECO utasításokkal, ami több cikkelyben is hangsúlyra került. A megválasztása az alkotmány 119. § alapján történik, de most már az ÁIT bevonásával és pályázat útján, illetve megbízatásának két mandátumra szorítkozásával.

Az elnökét a köztársasági elnök javaslatára, az LB általános tanácsának és a parlament illetékes bizottságának véleményezésével, a parlament választja meg. Mandátuma négy évre szól, egyszer újraválasztható. Az eljárást az ÁIT kezdeményezi pályázat kiírásával. a beérkezett pályázatot a köztársasági elnöknek továbbítja. Amennyiben a megválasztott személy nem volt az LB bírója, akkor az ÁIT kinevezi az LB bírójának. Megszűnik a megbízatása a 70. életév betöltésével. Visszahívása a köztársasági elnök kezdeményezésére indul, arról a parlament dönt a parlamenti bizottság és az LB véleményezését követően. Évente egyszer – legkésőbb április 30-ig – a parlamentnek jelentést tesz az LB munkájáról (44-45.).

Bírói Tanács megalakulásra kerül a megyei bíróságoknál és a magas bíróságoknál (49. §). 15 tagja van. Minősíti a bírák munkáját, véleményezi az ÁIT-nak a bírák kinevezésére és a bíróság elnökére jelölt személyeket. Titkos szavazással választják meg, megbízatása négy évre szól. A BT-nek elnöke és alelnöke van, akiket a BT tagjai közül választja meg.

Az **anyagi forrásokat** az állami költségvetés biztosítja, de a bíróságoknak saját forrásai is lehetnek. a bíróság elnöke az IM-nek nyújtja be a működéshez szükséges pénzügyi támogatás összegre vonatkozó javaslatot. Az IM állapítja meg a támogatás összegét.

Háttér információk

Horvátországban a bíróságokról szóló törvény módosítására 2018. nyarán került sor akként, hogy hatályba lépésének ideje 2019. január 1. lett. A törvényhozó célja volt megoldani a nagy bíróságok (Zágráb, Split, hatalmas terület, rengeteg per) igazgatásával kapcsolatos problémákat, valamint a tíz bírónál kisebb lélekszámú és amiatt hatékonyan nehezen igazgatható kis bíróságokkal kapcsolatos nehézségeket.

A speciális hatáskörű bíróságok közül a kihágási bíróságok önálló működtetése nem bizonyult megalapozottnak, ezért azokat megszüntették és bíráikat beolvasztották a járási bíróságok állományába.

A törvényhozó, további célja a bíróságok igazgatásának fejlesztése és az igazságszolgáltatási igazgatás szabályozása, továbbá a GRECO irányelveinek (a Legfelsőbb Bíróság elnökének választására és megbízatásának két mandátumra való korlátozása) beépítése.⁴

Az igazságszolgáltatásban a rendes bíróságok (34 járási bíróság, 15 megyei bíróság), a speciális bíróságok (9 kereskedelmi vagyis cégbíróság, 4 közigazgatási bíróság, valamint a zágrábi

⁴ Zakon o sudovima (pročišćeni tekst zakona). Narodne novine 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18.

székhelyű Magas Kihágási Bíróság, Magas Kereskedelmi vagy Cégbíróság, Magas Közigazgatási Bíróság, magas Büntetőügyi Bíróság) és a Legfelsőbb Bíróság működnek (a bíróságokról szóló törvény 14. §). Mellettük az igazságszolgáltatásban ténykedik 25 járási államügyészség, 15 megyei államügyészség valamint a Horvát Köztársaság Államügyészsége (DORH), illetve a Korrupcióellenes és a Szervezet Bűnözés Elleni Hivatal (USKOK)..

Legfontosabb újdonságok:

- a kihágási bíróságok megszüntetése. beolvadtak a járási bíróságok rendszerébe
- az igazgatás fejlesztésére került az immár nagyobb bíróságok keretében a bírósági igazgató intézmény bevezetével. A Legfelsőbb Bíróság elnökének átláthatóbb megválasztása (kinevezésében definiálásra került az Állami Igazságszolgáltatási Tanács szerepe, a jelöltek kötelesek benyújtani a mukatervet, a megbízatás megszűnésének és visszahívásának részletes szabályozása)
- a bírák kinevezési eljárásának felgyorsítása a döntési határidők lerövidítésével, és a LB fellebezési bizottság (amely dönt a bírák minősítésével kapcsolatos panaszokról) létszámanak csökkentésével
- a bírói tanácsok jogosítványainak növelése - a jelöltek véleményezésével kapcsolatosan – a bírák kinevezési eljárásban
- a bírósági elnök megbízatásának megszűnése és az új bíróság alapítása esetére módosult a bírósági igazgatási feladatok elvégzése irányuló hatáskör (a bíróságok önállóságának és függetlenségének erősítése céljából, valamint az eljárás tartamának lerövidítése érdekében a közvetlenül felettes bíróság elnöke jár el az igazságügyi miniszter helyett).
- Az Európai Igazságszolgáltatási Hálózattal tartandó kapcsolat érdekében a közvetítő bírák kinevezése (nagyobb járásbíróknál, minden megyei bíróságon, magas speciális bíróságokon és a Legfelsőbb Bíróságon. Feladatuk az Európa Bíróság ítéleteinek és az EU jogának megfigyelése, követése, és ezzel kapcsolatos információk nyújtása a bírácoknak
- az Etikai Bizottság hatáskörének bővítése a Bírói Kódex értelmezésével, véleményezésével és útmutatások adásával kapcsolatosan az egységes gyakorlat kialakulása érdekében. Ez utóbbi célból a LB hálózati oldalain közlésre kerülnek az egyes döntések, vélemények és értelmezések rövidített változatai.
- az igazságszolgáltatási ellenőrző szerv (inspekció) szerepének módosítása. A közalkalmazottak mellett a bírósági igazgatásban is gyakorlattal rendelkező bírák is részt vesznek
- az első és másodfokú bíróságokon új intézményként foglalkoztatásra kerül a bírósági tanácsadó – szakértő, az előrelépés nagyobb lehetőségek biztosítása miatt, valamint a

bírósági tanácsadó, a felsőbb bírósági tanácsadó és a felsőbb bírósági tanácsadó – szakértő közötti hatáskörök konkrétabb megkülönböztetése céljából.